

Somlyó Zoltán elfeledett Mea-versei

Mise

*Keskeny kezéd simítsd a homlokomra,
ahol az élet redőket tarolt.
Mikor az első csóködat dicsérte,
dalolni fog a körösparti hold.*

*Mikor a bűn, az égő, piros lángos,
az alkonyatban az ajkunkra hág:
bebólogatnak majd titokzatosan
az ablakon a körösparti fák;*

*s mikor szemünkbe tévednek a könnyek,
mint tengeren a megtérő hajók:
a bűn a csöndbe zsoldárokká olvad,
és ima lesz a körösparti csók...*

[Szabadság, 1908. augusztus 15.]

Köbányai János fotója

A lágymányosi zsinagógában egy sávuoti dvár Tóra alkalmával felolvasott Somlyó Zoltán-vers (a kerület lakója volt a költő) nyomán felvetődött, hogy a sírja nem méltó a nagy dalos emlékéhez. Radnóti Zoltán főrabbi jóvoltából példás gyorsasággal rendbe tették a sírt, amit érdemes a Kozma utcai temetőben felkeresni (helyrajzi száma: 17A-5-25), s ott elmondani egy szép versét – például a Hajnali imádságot. Az első kavicsokat kedvcsinálónak el is helyeztük a halhatatlan sorok alatt

Mea

*Az anyám arcát hordozod, Mea:
a szemed fénye szakasztott a mása.
Az állad, ajkad: mint volt az övé,
hogy szemem mindig az anyámat lássa.
Övé volt hideg mosolygásod bújja,
övé vakító, fehéror fogad...
Mea, Mea, én megvádollak téged:
Mea te loptál, Mea ne tagadd!*

*A vádam súlyos: bűnt olvasok rád:
felelj: az arcod, Mea, honnan vetted?
Ilyen csak egy volt, bűnös valld be hát,
e szörnyű dolgot el mikor követted?
Talán az éjjen, mikor kiterítve,
utolsó könnyem az arcára hullt,
te settenkedve közénkbujtál, orvul
s leoptad arcát, hogy te légy a múlt...*

*Gyülöllek, bűnös, gonoszlelkű asszony,
te vagy a múlt, a kékködű csodás!
Sok átkos percet loptál életemből,
melyet kinok közt adott az a Más.
Elémbe ejted régi csókok álmát
s helyettük adni csókot, nincs erőd!...
...Bűnös vagy, átkos, álnok. S az a Másik
ó, hogy szeretett húsz bus év előtt...*

[Szabadság, 1908. augusztus 30.]

A közreadó jegyzete

Somlyó Zoltán (1882–1937) idei (2017) majdnem kerek – január 5-én halálának 80. és június 22-én születésének 135. – évfordulói nem érték el a nyilvánosság ingerküszöbét. Jelen körülmények között tulajdonképpen csoda, hogy ennyire is jelen van, emlékeznek rá.

Somlyó életműve teljességében a mai napig föltáratlan, műveinek jelentős része ma is rotációs papír-temetőjében várja a föltámadást. (Több száz lapban publikált. Nagyon könnyű egy-egy, sőt: sok!, kötetben meg nem jelent írására bukkanni, de ez kutatásnak még nem nevezhető; nagyon nagy bátorság, vagy annál is nagyobb tudatlanság, kell ahhoz, hogy ezekből kötet legyen belátható időn belül.)

Somlyó életrajza jelentős részben már rekonstruálhatatlan. És életrajzának számos fontos szereplője is ismeretlen marad végérvényesen. Ez lehet az egyik oka – az intézményes és anyagi háttér hiányával együtt –, hogy nem tűnik megírhatónak sem életrajza, sem monográfiája. (És hozzá hasonlóan még számos jelentős alkotónak hiányzik az életrajza, monográfiája – ezért nem születhetett még a korszakról „igazi” irodalomtörténeti összefoglalás sem, bár többen ígérték a megírását.)

Lakásainak (albérleteinek) pontos címét nem ismerjük – ezért nincs is igazán hová kötni „emlékezetét”, sem a pesti Mária, sem a szegedi Könyök *uccában*, Fiumében, Nagyváradon, Pécssett még az utcák neveit sem tudjuk... Így nem válhattak irodalmi emlékhelyekké.

És szerelmeit sem mind tudjuk ma már azonosítani. Kideríthetetlen, ki volt Mária Abariendos (*A Tengerpart* c. fumei lapban megjelent verseinek egy részét bizonyára hozzá és róla írta az átkozott költő, kötetbe alig került be közülük), Miléva... és a bontakozó új magyar irodalom egyik legismertebb műzsáját, Meát sem tudjuk személyhez, archoz kötni.

Meát ma talán többen ismerik az *Így írtok ti* paródiájából, mint ahányan olvasták Somlyó Mea-verseit. (Pedig Karinthy, barátja érzékenysége – talán: tiltakozására – való tekintettel kihagyta az életében megjelent kiadásokból a Somlyó-paródiákat.)

A Mea-szerelme Somlyó életének és költészetének különösen fontos fejezete, sokáig kisugárzó élménye. Egészen biztos, hogy több verse szól Meáról, mint ahányban a nevét említi. (Az első igazi, sorrendben a második, verseskötetében – *Dél van*,

Szeged, 1910 – önálló ciklust szentelt szerelmének *Mea énekel* címmel. Mottója pedig: „Szólnak ezek a versek egy leánynak, akit elhagytam, aki elhagyott; akit szeretek, s aki szeret.”) Akár egy szerelmes regényt is kerekíthetnénk belőlük.

Meáról csak annyi biztosat tudunk, amennyit Somlyó Zoltán 1908 októberében Rozsnyay Kálmánnak írt:

„Hallgassa csak: él itt egy lány, tanítónő, gyönyörűen intelligens, igazán szép és egyedüli, aki megért. Ő Mea. A legaranyosabb lány a világon s igazán sok-sok szépséget és jót köszönök neki. Már hónapok óta vagyunk így s most egyszerre kapott Pestről egy anonym levelet, amelyben óva intik a velem való érintkezéstől. Ezt azzal indokolja az anonym levél aljas írója, hogy hírhedt homoszexuális vagyok – Pestről ezért ki is tiltottak. Szegény Meám, sírva jött, először félig el is hitte szegény, hát most már rendben van a dolog, de ez mégis csak borzasztó. Ilyet! Mért nem fogják rám, hogy fegyházviselt ember vagyok, ennek a megcáfolására elég volna erkölcsi bizonyítvány, de ezt a vádat lehetetlen megölnöm! Hogyan, mivel?!...”

Roboz Imre *Az irodalom boudoirjában* című könyvében sem ír többet róla: „Váradai szerelme Mea volt, egy kis tanítónő, bájos és okos úrileány. Somlyó érzékisége rendkívül heves, mardosó, mély, tobzódó, epedő erőszakosság, vérengző áhítat. Meát az egész szívével szerette, s éveikig szerette hatalmasan, vadul, nyögve és boldogtalanul. Vele is – mint kivétel nélkül minden szeretőjével – az áradozó költő változékony s túlzott hangulatai szerint és a rosszkedvű zsarnok szeszélyességével bánt...”

A versek a nagyváradai *Szabadságban* jelentek meg, ahol az átkozott költő 1908 júliusa és szeptember között újságíróskodott. Majd október 1-től november közepéig a *Nagyváradai Esti Lapnál* dolgozott. E pár hónap alatt zajlott szerelmük, ám éveikig jelen volt még Somlyó költészetében.

E két vers akár be is kerülhetett volna a *Dél vanba*. „Abból a kevésből is, amit a nagy fagyok évadján megírtam, sokat elhagyogattam.” – írja a kötet előszavában. Az „elhagyogatott” versek között ez időben, mikor számos kötete jelent meg, kevés az *igazán* jelentős mű, de többségük megérdemelne, hogy megmentjük őket a teljes feledéstől. E két vers bizonyosan e megmentendők közé tartozik.

Zsoldos Sándor